

**Выбары дэпутатаў
Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу
Рэспублікі Беларусь сёмага склікання**

Аналітычная тыднёвая справаздача па выніках назірання: 9–13 верасня

Назіранне за выбарамі ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца РПГА «Беларускі Хельсінкскі камітэт» і ПЦ «Вясна» ў межах кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары».

ВЫСНОВЫ

- 12 верасня скончыўся тэрмін прадстаўлення ў акруговыя выбарчыя камісіі дакументаў аб рэгістрацыі ініцыятыўных груп па вылучэнні кандыдатаў у дэпутаты; усяго пададзена 503 заявы, па стане на 13 верасня зарэгістравана 386 ініцыятыўных груп;
- адбыліся першыя пікеты па збору подпісаў за вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты; значных перашкодаў у правядзенні пікетаў зафіксавана не было;
- пачаліся нарады і семінары, прысвечаныя арганізацыі выбарчага працэсу, якія праводзяць абласныя і Мінскі гарадскі выканкамы; назіральнікам кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары» не дазволілі прысутнічаць на гэтых мерапрыемствах;
- усе скаргі на рашэнні мясцовых Саветаў дэпутатаў і мясцовых выканкамаў аб фарміраванні выбарчых камісій былі разгледжаны ў судах і ўсе яны былі пакінутыя без задавальнення; як раней адзначалі эксперты кампаніі «Праваабаронцы за свабодныя выбары», адсутнасць у выбарчым заканадаўстве гарантый уключэння ў склад выбарчых камісій прадстаўнікоў, вылучаных усімі палітычнымі суб'ектамі, якія прымаюць удзел у выбарах, робіць магчымым адвольны і дыскрымінацыйны падыход у дачыненні да апазіцыйных партый і рухаў, а прадугледжаную судовую працэдуру абскарджання неэфектыўнай;
- СМІ па-ранейшаму неактыўна асвятляюць выбарчую кампанію, абмяжоўваючыся публікацыямі аб асноўных падзеях.

АГУЛЬНАЯ СИТУАЦЫЯ

12 верасня глава дзяржавы зрабіў шэраг заяў на тэму парламенцкай кампаніі, у прыватнасці, запэўніў паслоў замежных дзяржаў, што выбары пройдуць у адпаведнасці з патрабаваннямі агульнапрынятых сусветных стандартаў¹. Таксама А. Лукашэнка звярнуў увагу новапрызначаных кіраўнікоў мясцовых органаў улады, што сёлетняя кампанія – гэта рэпетыцыя прэзідэнцкіх выбараў, а гучыць тэзіс аб значэнні кіраўнічай ролі ўлады².

СМІ па-ранейшаму неактыўна асвятляюць выбарчую кампанію, абмяжоўваючыся публікацыямі аб асноўных падзеях: утварэнне выбарчых камісій, правядзенне арганізатарамі выбараў семінараў з удзелам прадстаўнікоў ЦВК, вылучэнне кандыдатаў і інш.

ЦВК акрэдытавала 7 назіральнікаў ад партый і грамадскіх аб'яднанняў, ТВК і АВК – 261 назіральніка; ад місіі СНД акрэдытацыю атрымалі 34 чалавекі.

РЭГІСТРАЦЫЯ ІНІЦЫЯТЫЎНЫХ ГРУП І ПАЧАТАК ЗБОРУ ПОДПІСАЎ

8 верасня пачалося вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты, якое працягнуцца па 7 кастрычніка 2019 г. уключна. Не пазней за 12 верасня 2019 г. асобы, якія маюць намер вылучыцца кандыдатам у дэпутаты, павінны былі прадставіць у адпаведныя АВК дакументы аб рэгістрацыі ініцыятыўнай групы выбаршчыкаў; рэгістрацыя ініцыятыўных груп і выдача сябрам адпаведных пасведчанняў і падпісных лістоў адбываецца ў пяцідзённы тэрмін з дня паступлення заявы.

Л. Ярмошына паведаміла, што колькасць прадстаўленых у ЦВК дакументаў аб рэгістрацыі ініцыятыўнай групы выбаршчыкаў значная, у выпадку збору подпісаў усімі зарэгістраванымі ініцыятыўнымі групамі сёлетнія выбары можна будзе ацэньваць як “добра альтэрнатыўныя”.

Згодна з дадзенымі ЦВК, на рэгістрацыю ініцыятыўных груп пададзена 503 заявы, па стане на 13 верасня зарэгістравана 386 груп. Больш за ўсё заяў паступіла ў Мінску – 139. У Мінскай вобласці паступіла 79 заяў, у Магілёўскай – 68, у Брэсцкай – 61, у Гомельскай – 56, у Віцебскай – 54, у Гродзенскай – 46³.

Назіранні паказваюць, што ў некаторых ВА выбары могуць прайсці на безальтэрнатыўнай аснове. Напрыклад, па Гомельскай-Юбілейнай ВА № 31

¹ Даступна на: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-zarubezhnym-poslam-parlamentskie-vybory-v-belarusi-budut-sootvetstvovat-mirovym-standartam-361692-2019/>.

² Даступна на: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-o-parlamentskoj-kampanii-my-dolzhny-provesti-kak-polozheno-361731-2019/>.

³ Інфармацыя ЦВК па стане на 10.00 13 верасня, даступна на: <http://rec.gov.by/sites/default/files/pdf/2019/stat10.pdf>

зарэгістравана ўсяго адна ініцыятыўная група па вылучэнні дзеючага кіраўніка адміністрацыі Чыгуначнага раёна Гомеля Віталя Уткіна. У яе склад уваходзіць 89 чалавек.

Правядзенне пікетаў для збору подпісаў у падтрымку свайго вылучэнца выкарыстоўваюць пераважна прадстаўнікі апазіцыі, пры гэтым актыўна абмяркоўваюцца значныя для мясцовай супольнасці праблемы, якія не знаходзяць належнага асвятлення і вырашэння з боку ўлады.

У Брэсце актывісты кампаніі па барацьбе з будаўніцтвам акумулятарнага завода выкарыстоўваюць пікеты як магчымасць дыялогу са сваімі патэнцыйнымі выбаршчыкамі. Актыўна ідзе збор подпісаў на пікетах у Светлагорску. Тут таксама адным з ключавых пытанняў у размовах з грамадзянамі служыць экалагічная праблема – шкодныя выкіды Завода сульфатнай бялёнай цэлюлозы на “Светлагорскім ЦКК”.

9 верасня адміністрацыя буйнога сталічнага гандлёва-забаўляльнага цэнтра Dana Mall забараняла праводзіць пікет па зборы подпісаў у падтрымку актывіста грамадзянскай кампаніі «Еўрапейская Беларусь» Леаніда Кулакова. Да месца канфлікту былі выкліканы супрацоўнікі міліцыі і прадстаўнік ВК па Каліноўскай ВА №108. Канфлікт быў вычарпаны і збор подпісаў аднавіўся толькі пасля таго, як пікетуючы знялі бел-чырвона-белы сцяг. Пры гэтым 11 верасня пікет каля Dana Mall па зборы подпісаў у падтрымку Алега Гайдукевіча, на якім выкарыстоўваўся неафіцыйны сіне-белы сцяг ЛДПБ, праходзіў без перашкод з боку адміністрацыі Dana Mall.

Аналагічная сітуацыя адбылася 11 верасня ў Светлагорску. Падчас збору подпісаў у падтрымку экалагічнага актывіста Андрэя Смаленчука прадстаўнік адміністрацыі гандлёвага цэнтра «Березкі» паспрабаваў перашкодзіць рабоце ініцыятыўнай групы. Ён сцвярджаў, што ходнікі ўздоўж будынка цэнтра – прыватная тэрыторыя і на іх нельга ставіць пікеты. Пры гэтым размешчаны за некалькі метраў на такой жа тэрыторыі пікет «Белай Русі» ўвагі пільнага адміністратара зусім не прыцягваў.

У Гродна 11 верасня першыя пікеты па збору подпісаў зладзілі ініцыятыўныя групы апазіцыйных палітыкаў. За праўладных кандыдатаў у абласным цэнтры пікетаў пакуль не было заўважана.

СЕМІНАРЫ З АРГАНІЗАТАРАМІ ВЫБАРАЎ

На гэтым тыдні пачаліся нарады і семінары, прысвечаныя арганізацыі выбарчага працэсу, якія праводзяць абласныя і Мінскі гарадскі выканкамы. У нарадах прымаюць удзел кіраўніцтва ЦВК, прадстаўнікі аблвыканкамаў,

старшыні тэрытарыяльных і акруговых выбарчых камісій. Назіральнікі кампаніі “Праваабаронцы за свабодныя выбары” хацелі ўзяць удзел у гэтых мерапрыемствах, паколькі арт. 13 ВК дазваляе такое, сыходзячы з прынцыпаў галоснасці і адкрытасці правядзення выбараў, Акрамя таго, арт. 3 Закона “Аб мясцовым кіраванні і самакіраванні ў Рэспубліцы Беларусь” прадугледжвае прынцып галоснасці і адкрытасці дзейнасці органаў мясцовага кіравання і самакіравання.

Напярэдадні семінараў РПГА “Беларускі Хельсінскі Камітэт” звярнуўся ў Цэнтральную камісію с просьбай аб садзейнічанні назіральнікам. 10 верасня старшыня ЦВК Л. Ярмошына дала адказ, у якім гаворыцца: “Патрабаванне аб адкрытым і галосным правядзенні выбараў, якое змяшчае згаданы ў звароце артыкул 13 Выбарчага кодэкса, не прадугледжвае татальнай прысутнасці назіральнікаў на ўсіх мерапрыемствах, якія праводзяцца ў ходзе падрыхтоўкі да выбараў”. Паводле старшыні ЦВК, семінары і нарады для арганізатараў выбараў – рабочыя мерапрыемствы, правядзенне якіх забяспечваюць абласныя, Мінскі гарадскі выканаўчыя камітэты ў сваіх памяшканнях, таму Цэнтральная камісія не ўмешваецца ў гэту дзейнасць. ЦВК рэкамендавала звярнуцца ў адпаведныя выканкамы. Адзначым, што звароты назіральнікаў у адпаведныя выканкамы з просьбай дапусціць на нарады па выбарчых пытаннях таксама не былі задаволеныя.

АБСКАРДЖАННЕ РАШЭННЯЎ АБ ФАРМІРАВАННІ ВЫБАРЧЫХ КАМІСІЙ

Як і на папярэдніх выбарах, суды працягнулі практыку публікацыі судовых пастанаў, прынятых пры разглядзе скаргаў у ходзе выбараў. На Інтэрнэт-партале судаў агульнай юрысдыкцыі Рэспублікі Беларусь паведамляецца, што гэта накіравана “на павышэнне празрыстасці выбарчай кампаніі, даступнасці для грамадскасці вынікаў разглядаў судамі скаргаў”⁴.

Згодна са статыстыкай Вярхоўнага Суда на рашэнні мясцовых Саветаў дэпутатаў і выканаўчых камітэтаў аб фарміраванні тэрытарыяльных і акруговых выбарчых камісій усяго па краіне пададзены 17 скаргаў. Усе яны былі пакінутыя без задавальнення. Пры разглядзе скаргаў суды ў асноўным вывучалі наступныя абставіны: ці было абмеркаванне кандыдатаў, колькасць галасоў “за” і “супраць” уключэння таго ці іншага кандыдата ў склад камісіі. Пра адмовы ў задавальненні скаргаў адзначана: тое, што “ў склад выбарчай

⁴ Даступна на: <http://court.gov.by/be/vibori/suprim/>.

камісіі былі абраныя адны кандыдаты і было адмоўлена іншым, уваходзіць у выключную кампетэнцыю органа, які стварыў выбарчыя камісіі”⁵.

Адсутнасць у выбарчым заканадаўстве гарантый уключэння ў склад выбарчых камісій прадстаўнікоў, вылучаных усімі палітычнымі суб’ектамі, якія прымаюць удзел у выбарах, як і раней, робіць магчымым адвольны і дыскрымінацыйны падыход у дачыненні да апазіцыйных партый і рухаў, а прадугледжаную ВК судовую працэдуру абскарджання адпаведных рашэнняў аб неўключэнні ў склад выбарчых камісій – неэфектыўнай.

⁵ Гл. тэкст рашэння Гродзенскага абласнога суда ад 6 верасня па скарызе Праваабаронча-асветніцкага грамадскага аб’яднання «Рух «За Свабоду» на рашэнне прэзідыума Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў і Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта аб утварэнні Гродзенскай абласной і акруговых выбарчых камісій па выбарах дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь сёмага склікання. Даступна на: <http://court.gov.by/ru/vibori/grodno/bel/2d12cab372834cab.html>.